

Ludislava Šuláková

Jožka Severin

Jožka Severin (1916–1991).

(foto SOKa Břeclav se sídlem v Mikulově)

Jožka Severin se ještě za svého života stal legendou Podluží, které svým zpěvem oslavil a proslavil. Byl uctívaným zpěvákem, ale také výraznou osobností v ostatních oborech národopisu. Jeho zkušenosti, znalosti a názory respektovala široká veřejnost, profesionální i amatérští hudebníci cimbálových muzik a dechových hudeb, soubory písní a tanců, pěvecké sbory, lidové vypravěči i uznávané autority z vědeckých a odborných pracovišť. V roce 1986 mu byl udělen titul zasloužilý umělec, pro Podluží a pro ctitele jeho písní z celé republiky byl však Jožka Severin umělcem národním.

Ve Tvrdonicích, kde se Josef Severin dne 1. června 1916 narodil, strávil celý svůj život. Od čtyř let, kdy ve věku sedmadvaceti let zemřel jeho otec, převzala výchovu matka a babička. Po ukončení školní docházky se vyučil pekařem v Dolní Lhotě, tovaryšské zkoušky vykonal u Čeňka Plachého v Blansku. K volbě učít se pekařem přispěl fakt,

že pekař v Dolní Lhotě byl ochoten vzít si učně, a zejména argument babičky, jejíž slova: jako pekař nebude mít nikdy hlad..., rozhodla.

Jako pekařský dělník pracoval Jožka Severin do roku 1940 ve Tvrdonicích, Břeclavi a Lanžhotě. Totálnímu nasazení na práce v Německu unikl tím, že odjel do Vídně a odtud v roce 1942 utekl do Tvrdonic, kde až do osvobození pracoval u svého tchána v zemědělství. Během okupace působil ve Tvrdonicích také jako vedoucí kina. Podle svých slov plat za tuto práci odevzdával starostovi obce, který jej používal k podpoře odboje, na němž se podílel i Jožka Severin. V domku své matky poskytl úkryt odbojovému pracovníkovi Pavlu Popelovi, který žil v ilegality pod jménem Petr Pavlán, a předával jako spojka zprávy jeho spolubojovníkům.

Po osvobození pracoval Josef Severin jako nákupčí ovoce a zeleniny. V únoru 1949 byl zatčen a odsouzen za napomáhání k útěkům za hranice. Ve vězení strávil sedm měsíců. Poté pracoval do roku 1953 v družstevní pekárně v Břeclavi. V roce 1953 neodolal nabídce Hudební artistické ústředny Brno a až do roku 1959 byl profesionálním zpěvákem. Přes velkou popularitu, jíž se těšil, se ukázalo toto rozhodnutí jako neuvážené, protože nemohl jej ani rodinu hmotně zabezpečit. Po vážném onemocnění v roce 1959 proto nastoupil

v Moravské Nové Vsi v provozně Moravských výroben krmiv Brno jako provozní mistr, od roku 1969 zde pracoval jako vedoucí. V roce 1972 odešel do podniku Hospodářské potřeby v Lednici, kde pracoval jako referent zásobování a nákupu až do odchodu do důchodu v roce 1976.

Severinova bohatá pěvecká kariéra začala vystoupením v Hodoníně v roce 1936, kde zpíval se Slováckým krúžkem Tvrdonice, jehož byl zakládajícím členem. Úspěšná vystoupení nabyta na intenzitě během okupace, kdy koncertoval po celém protektorátu. Roku 1940 byl se třemi členy Slováckého krúžku angažován do role režkru na několik představení Janáčkovy opery *Její pastorkyňa* do Národního divadla v Praze. Zároveň natočil krátký film o hodech a nazpíval i řadu písní do rozhlasu. V Praze se uskutečnila další vystoupení ve Smetanově divadle a ve Vinohradském divadle, v Lucerně, dále v divadlech v Olomouci, Prostějově, Ostravě, Bratislavě, Košicích, Liberci a Ústí nad Labem. V brněnském divadle účinkoval Jožka Severin v inscenaci *Maryša* a začal též

nahrávat s brněnským rozhlasem. Občanský postoj k okupaci projevil odmítnutím zájezdu do Hamburku i neúčastí v delegaci k protektorátním představitelům.

V rámci festivalu *Pražské jaro* v roce 1948 zpíval pod taktovkou Rafaela Kubelíka na nádvoří Pražského hradu sólový part rolníka v Oratoriu sv. Ludmily. Odtud se datovala jeho přátelství s předními umělci – Rafaelem Kubelíkem, Martou Krásovou, Marií Podvalovou, Eduardem Hakenem, později k nim přibyli Karel Plicka, Jaroslav Marvan a další výrazné osobnosti českého i slovenského uměleckého světa.

Po vítězstvích v soutěži na festivalu ve Strážnici v roce 1947 popularita Jožky Severina ještě stoupla. Kromě prvenství v kategorii sólový zpěv si odnesl další první cenu za duet s Drahomírou Ctibůrkovou a druhé místo za duet s Josefem Rampáčkem. Vítěznou píseň *Za našima humnama* natočil přímo na místě Československý rozhlas. Jožka Severin na to vzpomínal: „Natáčeli jsme to brzy ráno za doprovodu cimbálu s Jožkou Ščukou. V tomto záznamu je také slyšet zpěv slavíčka, který se přidal se mnou. Tak zde měl svůj podíl rozhlas, který zpopularizoval tuto mou písničku i celé moje vystoupení ve Strážnici.“

K rozhlasu měl Jožka Severin velmi blízký vztah a spolupracoval s ním celý život. Pro programový týdeník *Rozhlas* v Praze vzpomínal v roce 1985: „Bylo mně sedm let, když

Rodiče Jožky Severina se synem na fotografii zřejmě z roku 1917.
(foto SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově)

Julie Severinová-Hunkařová a Jožka Severin na svatební fotografii v roce 1940.

(foto SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově)

jsem se poprvé setkal s rozhlasem. Přišel jsem tenkrát do jednoho domu, kam jsem dost často chodil, kde měli asi o dva roky staršího syna ode mne. Hned mně ukazoval dráty a něco ve formě krabičky, na kterou byla napojena sluchátka. Kamarád mně nasadil sluchátka a já překvapen poslouchal. Nikde nic a muzika krásně hrála. Byl to pro mě nepochopitelný zázrak. Tehdy jsem netušil a ani nemohl tušit. ... Léta běžela, život šel dál, přišla okupace. ... Právě za této okupace jsem poznal, jak veliký význam má pro nás rozhlas. Z rozhlasového vysílání jsme všichni čerpali sílu a utvrzovali si svoje vlastenecké city. Již tenkrát jsem natáčel v roce 1939 v rozhlase v Brně. ... Byl jsem hrdý na to, že i já mohu se svou písničkou obohatit české programy vysílané brněnským rozhlasem pro náš lid, pro náš deptaný národ. To byly začátky mého poznávání rozhlasu, které se rozrostly ve velkou aktivní činnost a velkou spolupráci s rozhlasem. ... Mluvím-li o hostování v rozhlase, o natáčení, o koncertech, veřejných nahrávkách, byl jsem hostem před mikrofonem dva tisíce sedm set šedesát dvakrát. Rozhlas má velkou zásluhu na tom, že dnes naše písnička, myslím písnička slovácká, lidová, se zpívá a zná. Rozhlas pomáhá nám interpretům, ale pomáhá také rozhlasovým posluchačům. Uvedu jeden případ. Loni po přijímacích zkouškách na vysoké školy jsem dostal dopis: „Milý strýčku, promiňte mi, že Vás takto oslovuji. Mám ráda Vaše písně, ráda je zpívám a ráda je poslouchám. ... Měla jsem ze zkoušek velký strach, že je neudělám. Pustila jsem rádio a Vy jste zrovna zpíval. Zazpívala jsem si písničku s Vámi, dostala jsem jinou náladu, veškerá chmura ze mě spadla a šla jsem ke zkouškám s elánem. Zkoušky jsem udělala na výbornou, měla jsem radost a děkuji Vám.“ Samozřejmě, i já jsem měl radost.“

Toto citované vyznání je jedním z mnoha, která se v pozůstalosti Jožky Severin zachovala, všechna jsou plná díky, úcty a lásky k lidové písni a jejímu interpretovi. Na „uzdravovatele chorých“, jak ho nazval jeden posluchač z Horehroní, se obraceli lidé s radostmi, se svými starostmi i bolestmi. Jožka Severin si jich všech velmi vážil. Snažil se pomoci či poradit, na každý z dopisů odepsal nebo poslal podepsanou fotografii. Řada z nich měla kuriózní adresu, u některých muselo k doručení správnému adresátovi stačit – Severin Czechoslovakia.

Manželé Severinovi s dcerou Julií a synem Josefem v roce 1950.
(foto SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově)

Jožka Severin v roce 1948.

(foto SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově)

Ustavení Brněnského rozhlasového orchestru lidových nástrojů (BROLN), který v roce 1952 Jožka Severin spoluzakládal a stal se jeho kmenovým zpěvákem, znamenalo další krok k popularitě. Řada písní, které s ním natočil, byla zařazena do tzv. Zlatého fondu Československého rozhlasu. S BROLNem absolvoval velké množství koncertů a natočil řadu gramofonových desek. Nabídku na členství v profesionálním Státním souboru písní a tanců odmítl. Když však o jeho angažmá projevila zájem Hudební artistická ústředna (později Krajský podnik pro film, koncert a estrády), nabídku přijal a stal se členem folklórní skupiny Pod slováckým nebem, ve které spolu s ním účinkovali cimbalista Jaromír Běhunek, zpěváci Josef Rampáček a Božena Šebetovská-Králová a vypravěč Zdeněk Galuška. Od roku

1956 s nimi začala vystupovat také Severinova dcera Julie. Později si Jožka Severin pod touž agenturou vytvořil svoji skupinu, která jej doprovázela od poloviny šedesátých do počátku devadesátých let. Tvořili ji vypravěč Vašek Mlýnek z Kuželova, cimbalista František Šulák, zpěváci Julie Kučerová-Severinová a Josef Rampáček. Tzv. přehrávky, tj. povolení k vystupování a pořádání koncertů, měl Jožka Severin a jeho skupina také u slovenské obdoby české agentury. Jeho obliba u slovenského publika byla mimořádná.

Úspěšná byla také dlouholetá spolupráce s národopisným souborem Břeclavan, na jehož činnosti se Jožka Severin intenzivně podílel od samého jeho počátku v roce 1954. Stálým členem Břeclavanu se stal v roce 1962. Se souborem nahrál řadu gramofonových desek, účinkoval s ním jako sólista v rozhlasu a televizi, účastnil se stovek vystoupení v zahraničí i doma a také folklórních soutěží a přehlídek.

S televizí spolupracoval od jejího vzniku, a to s redakcí v Praze, Brně, Bratislavě i Ostravě. Kromě Břeclavanu zpíval s dalšími cimbálovými muzikami, jmenujme např. cimbálovou muziku Slávka Volavého, Podlužan, Slovácko, Olšavu, Vycpálkovce, Písečan, Valašskou muziku, Vsačan, Technik Ostrava, Polajku, cimbálovou muziku Samka Dudíka, Hradišťan, Skaličan či legendární muziku Joženy Kubíka.

Nevyhýbal se ani spolupráci s dechovými hudbami. Nahrával s nimi a koncertoval doma i v zahraničí. Byly to např. hudby Místříňanka, Bojané, Juráckovci, Záhoranka, Čerchovanka, Brodčanka, Legrúti, Charvatčanka, ale i Dudácká muzika z Domažlic.

Josef Severin byl spoluzakladatelem, činným členem a propagátorem Slováckého krúžku, založeného v roce 1936 (někde uvádí rok 1933 i rok 1935) ve Tvrdonicích. Komentoval to slovy: „Ve Tvrdonicích utvořili starší chlapeci a mladí ženáci Slovácký podlužácký krúžek. Začali jsme oživovat staré písničky a tance, které v té době začaly pomalu odumírat. Ze začátku jsme zpívali jen v hospodě, pak jsme se scházeli pravidelně a dělali pohostinská vystoupení.“

Jožka Severin v roce 1954 jako člen folklórní skupiny Pod slováckým nebem. Zleva cimbalista Jaromír Běhunek a zpěváci Josef Rampáček a Božena Šebetovská-Králová.
(foto SOkA Břeclav se sídlem v Mikulově)

Brněnský orchestr lidových nástrojů s Jožkou Severinem u mikrofonu před Slováckou chalupou v Tvrdonicích v roce 1955.
(foto SOkA Břeclav se sídlem v Mikulově)

Josef Rampáček, Božena Šebetovská-Králová, Julie Severinová a Jožka Severin při vystoupení v roce 1958.
(foto SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově)

Po osvobození se Jožka Severin aktivně podílel na výstavbě Slovácké chalupy v nynějším areálu ve Tvrdonicích, do které daroval několik částí mobiliáře. Od svých příznivců získal mnoho finančních prostředků na její stavbu a vybavení. Když z iniciativy kružku vznikly dosud konané Tvrtonské národopisné slavnosti, nejenže na nich pravidelně vystupoval, ale byl většinou také předsedou programové rady a autorem některého z programů. Každoročně byl angažován také na Mezinárodní folklórní festival do Strážnice, kde vystupoval jako sólista v pěveckých kategoriích, v mladších letech i v soutěži ve verbuňku.

Jeho znalosti lidové kultury, zvyků, obyčejů, tance i odívání využívaly kulturní instituce, které jej zapojovaly do práce svých odborných komisí. Obracely se na něj autority z univerzit a vědeckých pracovišť s prosbou o posouzení svých prací. Jako známý ochránce čistoty folklórního projevu byl žádán o konzultace soubory, rozhlasem, televizí či jednotlivci.

Josef Severin nebyl jen interpretem lidové písně, sám byl autorem písní, které měly zařazeny do svých repertoárů podlužácké muziky. Složil více než padesát písní, z nichž nejedna zlidověla. Za nejzdařilejší považoval Slunko nízko, večer blízko, Keď sem nebyl doma a Smutně zvony vyzváňajú. Tvořil anonymně, teprve na sklonku padesátých let přiznal pracovníkům brněnského rozhlasu své autorství. Poznamenal k němu: „To jen když přijde takové období, kdy má člověk nějakou bolest. Já mám všechny ty písničky takové smutné, tklivé, vždycky jsem jich také rád zpíval.“

Severin byl autorem řady námětů na folklórní slavnosti či pásma, k některým vypracoval scénáře. Pro dokonalou znalost obyčejů a zvyků a schopnost interpretace byl často angažován do role např. družby při folklórních svatbách.

Jožka Severin v roce 1984 na koncertu národopisného souboru Břeclavan, vedeného primášem Jožkou Kobzíkem. Zcela vlevo Josef Severin ml., po levici Jožky Severina Miroslav Dudík a Jan Rokyta.
(foto SOkA Břeclav se sídlem v Mikulově)

Jožka Severin s dcerou Julií Kučerovou-Severinovou na besedě u cimbálu v roce 1985.
(foto SOkA Břeclav se sídlem v Mikulově)

Jožka Severin s manželkou před svým domem v roce 1985.
(foto SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově)

Za dlouholetou činnost v oblasti lidové písně a národopisu se dostalo Jožkovi Severinovi řady ocenění od místních, okresních a státní orgánů, institucí, sdělovacích prostředků a Československé strany lidové, jejímž členem se v 1969 stal. Podle tehdejších měřítek bylo nejvyšším oceněním udělení titulu zasloužilý umělec, který získal v roce 1986.

Z osobního života připomeňme, že se 20. 11. 1940 oženil s Julií Hunkařovou, která mu dokázala vytvořit dokonalé zázemí pro jeho aktivní uměleckou činnost. V roce 1942 přišla na svět dcera Julie, jeho pozdější partnerka v duetech, v roce 1947 syn Josef, který pokračuje v pěvecké tradici rodiny. V roce 1994 založil cimbálovou muziku se jménem Jožky Severina, v níž hraje na housle. V této cimbálové muzice hraje na housle i jeho syn Josef.

Josef Severin zemřel 12. března 1991 a je pochován na hřbitově ve Tvrdonicích.

Jožka Severin vždy s úsměvem.

(foto SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově)

Rozsáhlá pozůstalost Josefa Severina byla převzata do Státního okresního archivu v Mikulově 16. 12. 1994 a posléze zpracována. Obsahuje personálie, korespondenci, smlouvy, cenné rukopisné texty, zápisy z jednání komisí, programy a scénáře folklórních slavností, výstřižky z novin a periodik, plakáty, udělené medaile a mimořádně bohatý fond často unikátních pozitivů, negativů a diapositivů, k němuž patří i album s fotografiemi z počátku 20. století, který mapuje soukromý, ale především profesionální život Jožky Severina.

Uspořádaný fond o velikosti téměř 10 bm má mimořádnou hodnotu zejména pro etnografy, etnology, muzikology a kulturology.

Díky pochopení paní Julie, manželky Jožky Severina, dcery Julie Kučerové-Severinové a syna Jožky Severina se převzetím a zpracováním pozůstalosti otevřel pro badatele bohatý život lidového zpěváka, naplněný podlužáckou lidovou písní a zájmem o její uchování pro příští generace, pro všechny ostatní potom lidský osud velkého zpěváka i velkého člověka. Člověka osobně skromného, pokorného, dobrosrdečného a laskavého. Nejlépe to asi vyjádřil dlouholetý přítel Jožky Severina slovenský publicista Štefan Suchovský: „Keby sme mali Jožku stručně charakterizovať, museli by sme povedať: hlas z hodvábu, srdce zo zlata, duša ľudská, kamarátska a až napodiv skromná. Okrem rodiny má iba jednu lásku – Podlužie a jeho piesne.“